

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ АПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2
(Додаток 1)

Засновано у 2001 році

Передплатний індекс 23823

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

2007 р.

Київ – Рівне

Тематичний випуск

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ТЕХНОЛОГІЇ**

(2 том), 2007 р.

**Тематичні рубрики випуску:
Філософія освіти як духовна парадигма модернізації ВНЗ України
Педагогіка вищої школи і навчальна дисципліна
Технологічний підхід (проектування інноваційних технологій навчання і виховання)
Інформаційні та інтерактивні технології у вищій освіті**

Київ – Рівне

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти України протокол № 5/3 від 21 травня 2007 р.

Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.2. – Рівне: РДГУ, 2007. – 211 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно-зорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв’язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

Головний редактор:

Віктор АНДРУЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік АПН України, голова наглядової ради Інституту вищої освіти АПН України

Перший заступник головного редактора:

Володимир ЛУГОВИЙ, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, директор інституту вищої освіти АПН України

Редакційна колегія:

Віталій БАБАК, доктор технічних наук, професор, ректор Національного авіаційного університету
Віль БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, ректор Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Іван ВАКАРЧУК, доктор фізико-математичних наук, професор, ректор Львівського національного університету імені І.Я.Франка
Микола ЄВТУХ, доктор педагогічних наук, професор, академік-секретар відділення Вищої школи АПН України, академік АПН України

Михайло ЗГУРОВСЬКИЙ, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національного технічного університету України „Київський політехнічний інститут”

Іван ЗЯЗЮН, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, директор Інституту професійної освіти АПН України

Василь КРЕМЕНЬ, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, президент АПН України

Микола МИХАЛЬЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України, президент Української академії політичних наук
Олекса ОНИЩЕНКО, доктор філософських наук, професор, академік-секретар НАН України, директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, академік НАН України

Ганна ОНКОВИЧ, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу Інституту вищої освіти АПН України (заступник головного редактора)

Геннадій ПІВНЯК, доктор технічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національної гірничої академії України
Віктор СКОПЕНКО, доктор хімічних наук, професор, академік НАН України, ректор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка

Валерій СМОЛІЙ, доктор історичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту історії НАН України
Михайло СТЕПКО, кандидат фізико-математичних наук, професор, перший заступник директора Інституту вищої освіти АПН України

Петро ТАЛАНЧУК, доктор технічних наук, професор, академік АПН України, президент Відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна”

Василь ТАЦІЙ, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, ректор Української національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого

Юрій ШЕМШУЧЕНКО, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права НАН України

Микола ШКІЛЬ, доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України

Редакційна колегія з напрямів:

педагогіки
- Надія БІБІК, Наталія ДЕМ’ЯНЕНКО, Леонід КАНЩЕНКО, Галина КОЗЛАКОВА, Олексій МОРОЗ, Тамара ЯЦЕНКО

психології
- Іван БЕХ, В’ячеслав КАЗМІРЕНКО, Сергій МАКСИМЕНКО, Віталій ТАТЕНКО, Юрій ТРОФИМОВ
філософії
- Петро ГНАТЕНКО, Леонід ГУБЕРСЬКИЙ, Анатолій КОНВЕРСЬКИЙ, Валентин КРИСАЧЕНКО, Володимир ЯРОШОВЕЦЬ

політології
- Микола ГОЛОВАТИЙ, Федір КИРИЛЮК, Віктор ПАЗЕНОК, Віталій СКУРАТІВСЬКИЙ
економічної теорії
- Віталій БОБРОВ, Володимир ЄВТУШЕВСЬКИЙ, Юрій НІКОЛЕНКО, Антон ФІЛІПЕНКО, Дмитро ЧЕРВАНЬОВ

Редакційна колегія випуску: Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постоловський Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф., Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Маноха І.П., Невмержицький О.А., Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Г.І., Малофій І.В., Уваркіна О.В., Дем’яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В., Бобров В.Я., Дем’янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України. Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.

Література

1. Андреев В.И. Саморазвитие менеджера. – М.: Народное образование, 1995. – С. 117-121.
2. Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1985 – 144 с.
3. Вудкок М., Френсис Д. Раскрепощенный менеджер: Для руководителя-практика: Пер. с англ. – М.: Дело, 1991. – С. 7-28.
4. Гелашвили Л.И. Педагогические основы управления самостоятельной работой студентов в процессе обучения. – Тбилиси: Ганатлеба, 1988. – 202 с.
5. Зайверт Л. Ваше время – в Ваших руках (Советы руководителям как эффективно использовать рабочее время): Пер. с нем. – М.: Экономика, 1991. – С. 7-40.
6. Карпичев В. Самоменеджмент: Введение в проблему // Проблемы теории и практики управления. – 1994. – С. 103-106.
7. Кульневич С.В. Педагогика личности: Учеб. пособие. – Часть 1. – Ростов- н/Д, 1995. – 167 с.
8. Ланда Л.Н. Умение думать. Как ему учить? – М., 1976. – 184 с.
9. Наумченко И.Л. Самообразование будущего учителя. – Саранск, 1974. – 86 с.
10. Нещадим М.І., Приходько Ю.І. Парадигмальні засади особистісно- орієнтованої підготовки військових фахівців // Військова освіта: Зб. наук. праць. – 2004. – № 2(14). – С.13-24.
11. Поучения Владимира Мономаха // Русская литература XI-XVIII вв. – М., 1988. – С. 49-51.
12. Професійна освіта: Словник / Уклад. С.У. Гончаренко, І.А.Зязюн, Н.Г. Ничкало та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
13. Сериков В.В. Образование и личность: теория и практика проектирования педагогических систем. – М.: Логос, 1999. – 273 с.
14. Сидорчук Н.Г. Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення предметів педагогічного циклу: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К.: ПППО АПН України, 2001. – 23 с.
15. Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в управлении педагогическими системами: Учеб. пособие. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 430 с.

Резюме. В статье исследуется актуальная педагогическая проблема управления самообразованием. Обосновываются концептуальные основы и модель системы самоуправления личностным развитием субъекта учения в процессе лично-ориентированной самостоятельной работы.

Summary. In this article the actual pedagogical problem of the self-education managing is researched. The paradigmatical main points and a model of the personal subject developing education of the self-managing system in a process of the personally directed self-work are grounded.

УДК: 378.14:37.011.31:174

О. Перець

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ „ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ ТА БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”

Резюме. Стаття присвячена висвітленню проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя в процесі викладання дисциплін педагогічного циклу, зокрема „Вищої освіти України та Болонського процесу” у вищому навчальному закладі.

Входження України до загальноєвропейського освітнього простору стало передумовою реформування вищої школи та модернізації професійної підготовки майбутнього вчителя. Сучасність ставить нові вимоги перед фахівцем, у зв'язку з чим змінюються функції вчителя, його діяльність орієнтується на створення умов для саморозвитку суб'єктів учіння, формування і розвитку потреб та здібностей суб'єкта навчального процесу. Професійна досконалість вчителя все частіше характеризується рівнем компетентності, яка визначає ефективність і результативність його діяльності в навчально-виховному процесі.

Модернізація системи вищої освіти, має реалізуватися в контексті основних цілей Болонської декларації: розбудови європейської зони вищої освіти як передумови розвитку мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування; формування та зміцнення інтелектуального, культурного, соціального та науково-технічного потенціалу Європи; посилення міжнародної конкурентноспроможності європейської системи вищої освіти, підвищення її престижності у світі; змагання з іншими системами за студентів, вплив та гроші; досягнення більшої сумісності та порівняності систем вищої освіти [3, 27].

Визначені завдання, зумовлені вимогами Болонського процесу, актуалізують необхідність формування професійної компетентності майбутнього вчителя засобами дисциплін педагогічного циклу. В умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах розробляються і реалізуються нові педагогічні технології навчання, забезпечуються права студентів на свободу вибору у педагогічному процесі альтернативних варіантів навчальних планів і схем вивчення навчальних дисциплін; інтерактивних технологій навчання, режиму, порядку, логіки і послідовності вивчення дисциплін; основних і суміжних спеціальностей, темпів і строків вивчення як окремих курсів, так і навчання загалом; накопичення кредитів за

ECTS, співвідношення лекційних і практичних занять у годинах; будується творча взаємодія викладачів і студентів у навчально-виховному процесі.

В умовах реформування освітньої системи України для забезпечення належного рівня підготовки компетентних фахівців для школи, які будуть відповідати сучасним вимогам і запитам суспільства у Рівненському державному гуманітарному університеті для студентів перших курсів впроваджено навчальний предмет „Вища освіта України та Болонський процес”.

„Вища освіта України та Болонський процес” як дисципліна педагогічного спрямування покликана здійснювати систематичний і цілеспрямований вплив на становлення та всебічний розвиток особистості кожного студента; формування професійних знань, умінь, якостей майбутнього спеціаліста освітньої сфери; формування високопрофесійного, конкурентноспроможного, творчо активного, самодостатнього, здатного до самореалізації фахівця, національно свідомого громадянина з високими духовними орієнтирами та загальнолюдськими цінностями.

Викладання курсу „Вища освіта України та Болонський процес” здійснюється згідно робочої навчальної програми, яка є нормативним документом вищого навчального закладу освіти і розробляється для кожної навчальної дисципліни на основі навчальної програми дисципліни відповідно до навчального плану. У робочій навчальній дисципліні відображаються конкретний зміст навчальної дисципліни, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи, засоби і форми поточного та підсумкового контролю [1, 323]. До робочої навчальної програми входять: тематичний план, пакет методичних матеріалів для проведення поточного і підсумкового контролю, перелік навчально-методичної літератури, засобів наочності, тощо.

Під час вивчення даного курсу студенти повинні отримати знання про основні етапи формування та впровадження принципів Болонського процесу; оволодіти ключовими поняттями зони європейської вищої освіти; зрозуміти її особливості, цілі, завдання, методи; ознайомитися з документами Болонського процесу, із завданнями та шляхами адаптації вищої освіти України в європейській освітній та науковий простір.

Вивчення даної дисципліни розпочинається з теми „Європейська освітня інтеграція”, розглядаються питання євро інтеграції України як чинника соціально-економічного розвитку держави, роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами. Студенти мають можливість познайомитися з хронологією та короткою характеристикою подій з налагодження співробітництва України та Європейського союзу, вивчають адаптацію законодавства України до законодавства ЄС. Однією із центральних тем даного курсу є „Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи”. Вивчення даної теми передбачає ознайомлення з хронологією подій Болонського процесу, опрацювання основних документів Болонського процесу (Magna Charta Universitatum, Лісабонська конвенція, Сорбоннська декларація, Болонська декларація, Празький самміт, Берлінське комюніке та Бергенська конвенція), отримання знань про основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти, серед яких варто відзначити наступні: уведення двоциклового навчання, запровадження кредитної системи, контроль якості освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників та привабливості європейської системи освіти.

В процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються, що Болонський процес – один з інструментів інтеграції в Європу, який не повинен призводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти. Зміст національної ідеї вищої освіти полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій, тож жодна країна не повинна відмовлятися від своїх надбань, адже ключова позиція реформування звучить: Болонські вимоги – це не уніфікація вищої освіти в Європі, а широкий доступ до багатоманітності освітніх і культурних надбань різних країн [2, 50].

Разом з тим першокурсники вивчають особливості систем вищої освіти розвинених країн Європи та Америки: формування системи вищої освіти Європейських країн, сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти у розвинених країнах, доступ громадян до освіти, заклади освіти, ступеневість освіти, кваліфікації, організація навчання, академічний рік і екзамени, методи і засоби навчання, навчання студентів-іноземців. Аналізуючи та порівнюючи освітні системи цих країн студенти переконуються у необхідності реформування вищої школи України та створення єдиної європейської освітньої системи з єдиними критеріями та стандартами, що забезпечать подолання непорозуміння між ними і прозорість освітніх ступенів в межах європейського континенту.

До теми „Адаптація вищої освіти України до вимог Болонського процесу» ввійшли питання Європейська кредитно-трансферна система (ECTS) та принципи, шляхи і засоби адаптації Європейської системи перезарахування кредитів у вищу освіту України. ECTS виступає засобом підвищення мобільності студентів, під час переходу з однієї навчальної програми на іншу. Вивчаючи дану тему студенти знайомляться з базовими елементами системи, основними документами ECTS, які забезпечують прозорість у системі європейської вищої освіти (інформаційний пакет, форма заяви/ навчального контракту, перелік оцінок дисциплін), вивчають загальні умови користування ECTS, розглядають кредити ECTS: структура, призначення, зв'язок з академічним навантаженням студента (години занять), особливості призначення і присвоєння кредитів ECTS; діяльність координаторів ECTS: університетський координатор, факультетський координатор; зміст та структуру інформаційного пакету навчального закладу, факультету, навчальної дисципліни, змістового кредиту; структуру курсу з присвоєння ступенів (структурно-логічна схема, навчальний план), опис предмета курсу, опис дисципліни курсу; шкалу оцінювання ECTS, європейську систему „полегшеної шкали оцінювання” навчальних досягнень студента, сумісність різних систем оцінювання зі шкалою ECTS.

Особливо важливим для студентів є вивчення запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у вищі навчальні заклади України, оскільки вони навчаються саме за кредитно-модульною системою. Студенти знайомляться з особливостями КМСОНП як невід'ємного атрибуту Болонської декларації. У ході вивчення функцій, цілей, завдань та принципів КМСОНП суб'єкти навчального процесу роблять висновки про недоліки нинішньої системи підготовки фахівців з вищою освітою і надають перевагу кредитно-модульній системі, яка передбачає вирішення наступних завдань:

- відходу від традиційної схеми „навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс”;
- раціонального поділу навчального матеріалу дисципліни на модулі і перевірки якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля;
- перевірки якості підготовки студентів до кожного лабораторного, практичного чи семінарського заняття;
- використання більш широкої шкали оцінки знань;
- вирішального впливу суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни;
- стимулювання систематичної самостійної роботи студентів протягом усього семестру і підвищення якості їх знань;
- підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів;
- запровадження здорової конкуренції в навчанні;
- виявлення та розвиток творчих здібностей студентів [2, 95].

У процесі вивчення КМСОНП студенти повинні засвоїти поняття про кредитно-модульну систему організації навчального процесу як модель організації навчального процесу; заліковий кредит як одиницю виміру навчального навантаження; модуль як задокументовану завершену частину освітньо-професійної програми; змістовий модуль як систему поєднаних навчальних елементів, відповідних певному навчальному об'єктові; ознайомитися зі структурою і вимогами до складання основних компонентів КМСОНП (інформаційний пакет; договір про навчання між студентом і вищим навчальним закладом; академічна довідка).

Першокурсники розглядають питання формування та реалізації індивідуального навчального плану студента; контроль за індивідуальним навчальним планом студента; форми організації навчання в умовах КМСОНП; адаптації методів та форм організації навчання, що використовуються в університетах Європи, до системи вищої освіти України; організаційно-методичне забезпечення КМСОНП; контроль успішності студента та шкала оцінювання навчальних досягнень студента; державна атестація студентів; нормування навчального навантаження студента і викладача; особливості переведення, відрахування, поновлення студентів та переривання їхнього навчання; стипендіальне забезпечення студентів та ін.

Кредитно-модульна система підготовки фахівця запроваджується з метою подальшої демократизації навчального процесу, організації найбільш раціонального і ефективного засвоєння визначених знань, стимулювання суб'єктів учіння до систематичної навчальної праці, формування самооцінювальних дій, перетворення контролю на дієвий механізм управлінського процесу та посилення мотиваційного компоненту [3, 116]. Мотивація навчальної діяльності виступає однією з важливих умов формування професійної компетентності, оскільки мотивація на навчання, усвідомлення і цілеспрямованість діяльності студента в сукупності визначають суть його навчально-пізнавальної і майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Опануванню курсу „Вища освіта України і Болонський процес” сприяли проблемні лекції, диспути, евристичні бесіди, робота в групах, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Ефективними видами роботи виявилися виконання наукових проектів, розробка наукових тестів, кросвордів, ребусів, які спрямовувалися на розвиток активності, творчості, самостійності, ініціативності, дослідницьких здібностей.

Контроль успішності студентів здійснюється з використанням методів і засобів, які обираються вищим навчальним закладом. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується у вищому навчальному закладі, реєструється у цьому ВНЗ з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Навчальні досягнення студента з усіх видів виконуваних робіт (теоретична підготовка, практичні роботи, ІНДЗ, наукова робота тощо) оцінюються кількісно (визначається рейтинг), а підсумкові оцінки формуються з усіх навчальних дисциплін як за традиційною шкалою, так і за шкалою КМСОНП. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності [1, 321]. У процесі вивчення дисципліни „Вища освіта України і Болонський процес” використовувалися такі оцінювані форми навчальної діяльності студента як: тести для самоконтролю, поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять, усні відповіді під час практичних занять, виконання ІНДЗ, участь у наукових конференціях та ін.

Вища освіта України і Болонський процес як навчальний предмет, джерело додаткових знань, визначальний фактор залучення студентів до реалізації завдань, що стоять перед вищою школою України. Адже головний акцент університетів, викладачів, студентів має бути зроблено на мобілізацію зусиль щодо модернізації системи вищої освіти в контексті Болонського процесу.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посібник/ За ред. В.Г.Кременя. Авторський колектив: М.Ф.Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д.Шинкарук, В.В.Грубінко, І.І.Бабина. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

2. Гончаров С.М., Мошинський В.С. Вища освіта України і Болонський процес. – Рівне: НУВГП, 2005. – 142 с.
3. Кудін А. Реалізація в Україні принципів і завдань Болонського процесу: забезпечення мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування / Вища школа. – 2006. – № 1. – С. 27.
4. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навч. посібник. – Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.

Резюме. Стаття посвячена раскрытию проблемы формирования профессиональной компетентности будущего учителя в процессе преподавания дисциплин педагогического цикла, в частности «Высшего образования Украины и Болонского процесса» в высшем учебном заведении.

Summary. The article is devoted to illumination of essence of concept of professional competence of future teacher in the process of discipline teaching „Higher education of Ukraine and Bolonskiy process”.

УДК 378.14:504-057.875

Л.І. Нечипорук

НООСФЕРНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Резюме. В статті зосереджується увага на актуальності проблеми, пов'язаної із формуванням цивілізаційної компетенції студентів вищого навчального закладу в умовах ноосферного розвитку

Ключові слова: компетенція, цивілізація, цивілізаційна компетенція, біосфера, ноосфера

Актуальність проблеми. Поняття компетенції випускника сучасного вищого навчального закладу є однією із базових педагогічних категорій.

Існує низка визначень поняття „компетенція”: 1) *компетенція* – динамічна комбінація характеристик (знання і їх застосування, позиція і обов'язки), які є результатом навчання; 2) *компетенція* – комплексна характеристика спроможності випускника демонструвати і застосовувати отримані в процесі навчання знання, уміння, інтелектуальні і практичні навички; 3) *компетенція* – прагнення і спроможність застосовувати знання, уміння й особистісні якості з метою успішної реалізації себе в певній сфері діяльності [10, 558]. Virізняються **базові компетенції**, які проявляються в певних видах діяльності і формуються на основі знань, умінь, здібностей, та **ключові** (О.В. Бондаревська, І.А. Зимня, А.В. Хуторський і ін.) – надзвичайно складні для виміру, проявляються у всіх видах діяльності, у всіх взаємостосунках особистості із світом, відображають її духовний світ особистості в моральному змісті діяльності. Однак, якщо традиційно професійна освіта розглядалася як соціокультурний інститут, який формує і розвиває якості професійного працівника, то сьогодні одним із найважливіших аспектів її є формування спеціаліста, який володіє *цивілізаційною компетенцією* (фран. *civilisation* – сучасна *світлова культура, рівень суспільного розвитку, матеріальної та духовної культури*), оскільки сучасна соціальна ситуація інтенсифікує соціальні зв'язки спеціаліста, розширяє поле його діяльності у планетарному масштабі. В сучасних умовах зміст компетенцій випускника вищого навчального закладу корінним чином змінюється – „...важливими стають не тільки ті компетенції, які притаманні спеціалісту в тій чи іншій сфері діяльності і є основою його професійної майстерності, але і зовсім нові, які характеризують людину культури і світу”, – зазначає Ісаєва Т.Є. [5]. Ускладнення соціальної реальності кінця ХХ-поч. ХХІ століття ставить людину перед вирішенням проблем, що вимагають якісно нових компетенцій, оскільки „сам стан природи набув якісно нового характеру – природне і людське в біосфері (*біосфера – область поширення життя на Землі, структура і енергетика якої визначається головним чином минулою чи сучасною діяльністю живих організмів*) переплелися в нерозривне ціле. Цю нову якість біосфери наш великий співвітчизник, природодослідник і мислитель В.І.Вернадський назвав *ноосферою* - „*сферою розуму*”, *сферою взаємодії природи і суспільства, в межах якої розумна людська діяльність стає вирішальним чинником розвитку цивілізації*. Звідси логічно випливає актуальність і стратегічна важливість цивілізаційної, ноосферної компетенції особистості, на чому наголошує Дмитрієв А.В., вважаючи, що „...усвідомлення можливості катастрофічних наслідків для людства та природи подальшого стихійного впливу на довкілля потребує перебудови всього буття людини, відповідно, *набуття необхідних знань, умінь і навичок, що уможливають життя в ноосфері*” [4, 104].

Необхідність формування цивілізаційної компетентності молоді людини є головним завданням системи освіти багатьох країн світу. Наприклад, в низці документів Європейського Союзу виокремлюються спроби вирішення компетенцій сучасного випускника ВНЗ ХХІ століття. Серед найбільш значущих є такі: вміння жити в полікультурному, толерантному суспільстві; вміння координувати свій стиль життя із природозберігаючими технологіями; здійснення життя в контексті європейської громадськості; підтримання гендерної рівності; розвиток креативності і інноваційності; володіння інформаційними технологіями тощо [7, 29].

Дослідженням змісту, структури компетенцій студентів вищих навчальних закладів присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, відомий дослідник проблем вищої освіти Герушинський Б.С. зосереджує увагу на концептуальному, світоглядному характері компетенцій сучасного студента [3]. Світоглядний синтез як філософську основу компетентності громадянина світу покладений в основу досліджень Долженка О.В. Розіна В.М. Оботурова Г.Н., Савицького І.П. [9, 10].

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури підтвердив важливість та актуальність цієї проблеми. Дослідницька думка концентрується на формуванні тих компетенцій особистості, що допомагають

ЗМІСТ

Секція 1**ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК ДУХОВНА ПАРАДИГМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВНЗ УКРАЇНИ**

<i>Похресник А.К.</i> До проблеми визначеності цілей і педагогіки сектору ВНЗ I-II рівнів акредитації	4
<i>Поляк О.В.</i> „Трава і асфальт” або еволюція соціологічної думки на теренах Радянського Союзу	7
<i>Пешко С.Є.</i> Вирішення екологічних проблем: аксіологічний аспект	10
<i>Невмержицька О.О.</i> Тенденції модернізації системи вищої освіти в умовах демократичної трансформації українського суспільства	14
<i>Луговська О.В.</i> Вплив цінностей громадянського суспільства на формування особистості.....	17
<i>Лесик Г.В.</i> Етнокоріння як передумова гуманізації освіти XXI століття.....	20
<i>Кулик О.М.</i> Освітньо-філософські ідеї українських громадських діячів та просвітників кінця XIX – початку XX ст.	22
<i>Льїна В.Ю.</i> Реформи освіти в Україні - філософські аспекти й досвід розвитку бізнес-освіти в Сполучених Штатах Америки	26
<i>Временко М.В.</i> Історико-філософські засади гендерного виховання	28
<i>Вербець В.В., Фарина Н.П.</i> Проблеми ескалації та регуляції конфліктного потенціалу студентської молоді	31

Секція 2**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

<i>Ящук І.П.</i> Проектування виховної системи вищого навчального педагогічного закладу: сутність, структура, основи функціонування	35
<i>Хільковець В.У.</i> Наука в практиці роботи школи	38
<i>Федорова Н.В.</i> Особливості використання гумору в педагогічному процесі університету	40
<i>Тарутіна З.С.</i> Труднощі формування визначальних рис моделі „Ідеального випускника” ВНЗ XXI століття	44
<i>Снічук О.А.</i> Роль творчого компоненту у процесі вивчення іноземної мови студентами вищих навчальних закладів	47
<i>Сорока Л.П.</i> Актуальність педагогічних поглядів Івана Франка в контексті модернізації національної системи вищої освіти	49
<i>Смірнова Г.В.</i> Науково-організаційні основи методичної роботи у ВНЗ України.....	51
<i>Севастьянов В.В.</i> Проблеми інтеграції фундаментальної і професійної підготовки у вищій школі	56
<i>Приходько Ю.І.</i> Особистісно-орієнтована самостійна робота як засіб управління самоосвітою	58
<i>Перець О.</i> Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у процесі викладання дисципліни „Вища освіта України та Болонський процес”.....	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферний підхід до формування цивілізаційної компетенції студентів вищого навчального закладу.....	65
<i>Мединська Н.М.</i> Текстоцентричний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника	67
<i>Мороз Л.В., Борицький В.І.</i> Психолінгвістичні механізми письма при вивченні іноземної мови студентами ВНЗ	70
<i>Кравченко І.М.</i> Курс „Педагогіка” в учительських інститутах України (поч. XX ст.)	73
<i>Карачун В.</i> Словники для вищої школи	77
<i>Ковальчук Л.</i> Система формування професійно-пізнавальних інтересів у майбутніх учителів початкової школи	81
<i>Заболотська О.О.</i> Формування педагогічної культури та творчості майбутніх вчителів іноземних мов	83
<i>Герасименко Т.</i> Інноваційні аспекти дошлюбної підготовки студентської молоді.....	88
<i>Биденко Л.В.</i> Мовленнєва компетенція студента-нефілолога: причини низького рівня її сформованості.....	92
<i>Безкоровайна О.В.</i> Виховання особистісного самоствердження в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.....	96
<i>Бандура Р.Р.</i> Роль вузівського спецкурсу „Новітні технології навчання” у підготовці майбутнього вчителя до інноваційної діяльності в загальноосвітній школі	98

Секція 3**ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ****(Проектування інноваційних технологій навчання і виховання)**

<i>Яковенко-Глушенкова Є.В.</i> Підготовка вчителів до формування моральної норми як базового елемента навичок культури поведінки учнів	100
<i>Филипчук М.С.</i> Становлення та розвиток методики роботи з естрадними оркестрами.....	102
<i>Савінова Н.С.</i> Технологічний підхід у підготовці майбутнього педагога до особистісно орієнтованого виховання учнівської молоді.....	106

<i>Орленко Н.</i> Дидактичні умови формування загальної фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців	108
<i>Мустьяца Л.Л.</i> Творча робота над задачами	113
<i>Литвиненко С.А.</i> Вивчення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті реалізації принципів Болонського процесу	115
<i>Козлакова Г.О., Слободянюк А.А.</i> Стратегічні напрями розвитку психолого-педагогічної освіти у технічних університетах	118
<i>Кизима Р.А.</i> Кредитно-модульна система організації навчального процесу як необхідна умова мобільності та конкурентоспроможності випускників вищої школи	121
<i>Зубрицька О.М.</i> Об'єктивні і суб'єктивні показники якості середньої і вищої освіти: зарубіжний досвід	124
<i>Ісаєнко С.А.</i> Формування професійної культури студента як актуальна проблема сучасної педагогічної науки	127
<i>Зінченко Т.В.</i> Інновації у системі освіти Австрії як приклад європейських підходів до забезпечення якості освіти	132
<i>Добрідень А.В.</i> Проблема формування навичок самоосвітньої діяльності у практичній роботі школи	135
<i>Веремчук А.</i> Інноваційні технології реалізації навчального процесу у ВНЗ	139
<i>Васильєв О.М.</i> Актуальні питання розвитку військової освіти в контексті Болонського процесу	143
<i>Бондар І.</i> Інноваційні технології у підготовці майбутніх вчителів історії до формування креативності старшокласників	147
<i>Бужикова Р.І.</i> Поняття “педагогічна технологія” в педагогічній науці та практиці	150
<i>Бойко Г.М., Калайда І.С.</i> Врахування відхилень рухового розвитку в процесі початкового навчання технічних прийомів у настільному тенісі	153
<i>Бобренко Р.</i> Освітні засоби використання образотворчих мистецтв у забезпеченні культурознавчої компетентності майбутнього редактора широкого профілю	156
<i>Грицай Н.Б.</i> Ефективність технології підготовки майбутніх учителів до проведення позакласної роботи з біології	159
<i>Мищенко О.</i> Формування громадянської відповідальності у старшокласників на основі завдань сучасного навчання	162

Секція 4

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

<i>Бужиков Р.П.</i> Психолого-педагогічні особливості навчання іноземної мови майбутніх економістів	167
<i>Білоусова Л.І., Колгатін О.Г., Колгатіна Л.С.</i> Інформаційні технології статистичної обробки даних у педагогічному університеті	169
<i>Бородкіна І.Л.</i> Використання тестових опитувань при навчанні комп'ютерним технологіям студентів непрофільних спеціальностей	174
<i>Григорчук Т.В.</i> Ризики в забезпеченні якості дистанційного навчання та способи їх усунення	176
<i>Григорчук І.С.</i> Комп'ютерні інноваційні технології як засіб активізації процесу формування життєвих перспектив педагога-музиканта	182
<i>Бульвінська О.І.</i> Вплив інформаційного суспільства на цивілізаційне самовизначення студентської молоді	185
<i>Максимчук Б.А.</i> Підготовка до організації спортивно-масової роботи майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема	187
<i>Лещенко Г.П.</i> Інтерактивні технології навчання української мови як засіб формування комунікативної компетенції	190
<i>Коваленко О.</i> Креативні технології у процесі формування культури професійного спілкування майбутніх авіадиспетчерів	193
<i>Ярошенко А.О.</i> Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес у вищих навчальних закладах	196
<i>Носач І.В.</i> Методичні підходи до впровадження інтегративних фахових дисциплін в систему „коледж – ВНЗ”	199
<i>Парховнюк Г.</i> Підготовка майбутнього вчителя інформатики до використання інформаційно-комп'ютерних технологій у профорієнтаційній діяльності із старшокласниками	204
<i>Відомості про авторів</i>	208

Наукове видання

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ № 2
(додаток 1)

Тематичний випуск
Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології
Том 2

Редакційна колегія випуску:

Андрущенко В.П., Луговий В.І., Постоловський Р.М., Павелків Р.В., Степко М.Ф., Левшин М.М., Сілков В.В., Євтух М.Б., Маноха І.П., Невмержицький О.А., Михальченко М.І., Волинка Г.І., Поніманська Т.І., Малофіїк І.В., Уваркіна О.В., Дем'яненко Н.М., Корольов Б.І., Онкович Г.В., Козлакова Г.О., Корсак К.В., Бобров В.Я., Дем'янюк Т.Д., Лутай В.С.

Відповідальний редактор випуску: Левшин М.М.

Комп'ютерна верстка: Кравчук В.Ю.

Комп'ютерний макет: Кравчук В.Ю.

Підписано до друку 21.05.2007 р. Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк ізографічний. Ум. друк арк. 25,95. Замовлення № 28/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 01014 м. Київ - 14, вул. Бастіонна, 9. Інститут вищої освіти АПН України.
Тел.: 286-68-04, 286-63-68
33028 м.Рівне, вул.Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел.26-48-83

В – 55 Вища освіта України №2 (додаток 1). Тематичний випуск „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т.2. – Рівне: РДГУ, 2007. – 211 с.

У тематичному випуску часопису „Вища освіта України” вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії та технологій педагогіки вищої школи.

Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання моделей „ідеального випускника” та „ідеального викладача” вищих навчальних закладів; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно-зорієнтованої спрямованості – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску.

Особлива увага загострюється обґрунтуванню філософії освіти як духовній парадигмі модернізації вищих навчальних закладів, методологічній основі педагогіки вищої школи.

Публікації тематичного збірника адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.